

Een herkansing voor Dehaene

Luc Vanneste

Algemeen secretaris textiel-kleding-diamant ABVV - redactielid

Dehaene heeft in 1993 geprobeerd een sociaal pact te sluiten. Regering, vakbonden en patroonsorganisaties moesten er maar eens samen de schouders onderzetten. Met een gezamenlijke inspanning zou het wel lukken de grote problemen in te dijken. Het is toen niet gelukt. De patroons vertikten het zich tot wat dan ook te engageren. Ze klaagden steen en been over de hoge loonlasten. Een verlaging van die lasten, beweerden ze, zou ongetwijfeld tot nieuwe banen leiden. Toch wilden ze geen concrete beloften doen. Ze zaten in een zetel, de patroons, omdat de grote vakbonden zich niet goed raad wisten en vooral met elkaar kibbelden. De vakbonden hadden ook wel last van de verantwoordelijkheid, natuurlijk. Het werd dus niets.

Zal het deze keer wel lukken? Dehaene vermijdt dezelfde naam te gebruiken. Hij streeft nu naar een 'toekomstcontract' voor de werkgelegenheid. Hij vat het in elk geval veel behoedzamer op. Hij neemt er zijn tijd voor, laat de partijen heel traag aan de idee wennen. Maar het is duidelijk dat hij een tweede kans wil. Deze keer zal de patronale organisatie het moeilijker hebben om rustig aan de kant af te wachten. Wat met het rapport van de nationale bank gebeurd is, is kenmerkend. Het scheelde niet veel, of het VBO had niet getekend. Ze janken zo graag over de manke concurrentiekracht van hun bedrijven. En nu komt Verplaetse doodleuk beweren dat die concurrentiekracht toch niet zo'n verschrikkelijk probleem is. Het patronaat zit dit keer veel minder makkelijk. Dat belet niet dat ook de bonden uitgedaagd worden. Er zal moeten gekozen worden tussen lonen en banen!

Het wantrouwen van man in de straat

Het lukt de premier in elk geval iedereen voor zijn verantwoordelijkheid te plaatsen. Zijn

succes of zijn falen zal afhangen van de mate waarin hij erin slaagt engagementen af te dwingen. Ik heb het reeds geschreven naar aanleiding van het globaal plan: men kan van de mensen wel degelijk een inspanning vragen, maar men kan ze dat niet vragen zonder enige garantie op resultaat. Er is ondertussen een kwarteeuw crisis. De mensen hebben ingeleverd. Sommigen hebben de broeksriem een beetje moeten aantrekken. Maar natuurlijk hebben velen in ons land het nog behoorlijk goed. Er zijn in de loop van de geschiedenis ergere crisissen geweest. Alleen is de man in de straat ervan overtuigd dat hij tot nu toe bijgedragen heeft om een bodemloos vat te vullen. Dat is niet helemaal waar. Er zijn ernstige inspanningen gebeurd. De staatsschuld, om maar iets te noemen, is niet meer hetzelfde dreigende monster als enige tijd terug. Maar de man in de straat heeft toch dat gevoel dat er geen eind aan komt. Hij heeft geen vertrouwen meer.

Het wantrouwen is wellicht het grootst voor wie in de industrie werkt. De traditionele sectoren verliezen arbeidsplaatsen bij bosjes. Er gaat geen week voorbij of een metaal- of textielbedrijf gaat over de kop. Die industrieën kreunen gewoon en niemand is zeker dat het geen doodsrochel wordt. Zelfs goede stielmannen weten niet echt of ze de volgende week nog werk zullen hebben. Waar moeten de ongeschoolden naar toe? Zal het helpen als de loonlast verlaagd wordt? Is het kiezen tussen loon en arbeidsplaatsen? En wat als de patroon de steun binnenrijft en toch wegtrekt naar het buitenland, omdat daar de subsidies hoger zijn of omdat de lonen er toch nog altijd zo veel lager zijn? De Ieren spinen voor de helft van de Belgische loonkosten!

De vakbonden op een slappe koord

De vakbonden weten heel goed voor welke

moeilijkheid ze staan. In veel centrales behoren bijna de helft van de leden tot de niet-actieven. Die hebben niet dezelfde stem als de actieven. En ze drukken heel hard om hun loonachterstand in te halen. Zelfs in sectoren die het moeilijk hebben hoort men hun roep. Zij zullen niet zomaar overtuigd worden om een loonnorm te aanvaarden. Het gevaar is trouwens niet denkbeeldig dat precies de zwakkere sectoren meegesleurd worden in een discours waar ze uiteindelijk niets zullen aan hebben. De idee is immers dat er enkel over compensaties voor tewerkstelling kan gesproken worden vanaf een bepaald niveau van loonsverhoging. De marge in de zwakke sectoren dreigt echter zo beperkt te zijn, dat dit minimale niveau niet eens bereikt wordt. Precies in sectoren waar de werkgelegenheid zienderogen afkalft, zou er zelfs voor het behoud van de tewerkstelling wel eens niets of heel weinig uit het toekomstcontract kunnen komen.

Voor de vakbonden zal het in elk geval cruciaal worden om heel omzichtig te zijn. Dat kan alleen maar betekenen dat ze in heel nauw overleg met hun basis zullen moeten manoeuvreren. Nog een keer het spelletje van wederzijds opbod zou wel eens fataal kunnen uitdraaien. Er bestaat nu al een zeker wantrouwen bij de bonden. Luidop wordt de vraag gesteld waartoe ze wel zouden kunnen dienen. Ze slagen er gewoon niet in tewerkstelling te redden. Guy Tegenbos merkt in een redactioneel in *De Standaard* van 13 februari 1996 terecht op dat ze het zich niet kunnen veroorloven nog eens hun machteloosheid te moeten toegeven. Vakbonden zijn er inderdaad om oplossingen te vinden en akkoorden te sluiten. Slagen ze dit keer niet, dan dreigen ze inderdaad te vervallen tot het niveau van een "gewone" pressiegroep, die hoogstens om wat aandacht kan bedelen bij diegenen die de beslissingen nemen.

De verantwoordelijkheid van het patronaat

Tegenbos geeft het overleg weinig kans. Bijna al zijn collega's zijn trouwens heel sceptisch. Maar hij schildert toch wel het zwartste toe-

komstperspectief. Hij voorspelt dat de samenleving noch min noch meer dreigt te imploderen als ze het tewerkstellingsprobleem niet kan oplossen. Alle andere problemen - sociale zekerheid, concurrentiekracht, belastingdruk en begroting - zijn ondergeschikt aan het probleem van de uitsluiting.

Ik vrees dat hij gelijk heeft. En precies op dat punt wordt de verantwoordelijkheid van het patronaat bijna verpletterend. Het zou niet de taak van het patronaat zijn om tewerkstelling te creëren. Het moet alleen zorgen voor goed lopende bedrijven, al de rest is daarvan een afgeleide. En wat als dat systeem de samenleving zodanig ondermijnt dat het alleen met een ruïne kan eindigen? Een patroon die vandaag goedkoper kan confectioneren in het noorden van Afrika laat hier een boodschap na: de massaproductie is hier niet langer betaalbaar, maar ik hou hier wel het kwaliteitswerk. Blijkt zo stilaan dat het kwaliteitswerk ook wel in Afrika kan. Er is al een delocaliseringsbeweging op gang gekomen tussen de lage loonlanden onderling. Het is gewoon een uitzichtloze spiraal. Zelfs wie dacht dat we hier hoe dan ook het 'denkwerk' zouden kunnen houden, is eraan voor zijn moeite.

Valse zekerheden

Kan het toekomstcontract er komen? Het is op dit ogenblik veel te vroeg om een voorspelling te wagen. Belangrijk is dat de wil bestaat om het te proberen. Toon Tellegen schrijft dierenverhaaltjes voor kinderen. Ze zijn echter ook voor volwassenen intrigerend. In een van de verhalen in *Misschien wisten zij alles* heeft de eekhoorn een streep getrokken. Hij zei bij zichzelf: "Tot daar en niet verder". Hij wilde eigenlijk al lang weten waar hij aan toe was. Hij wilde zekerheid. Maar toen riep de krekkel dat hij iets voor hem had. De eekhoorn wilde zijn zekerheid echter niet meer kwijt. Hij bleef aan zijn kant. Pas toen de beukenoot op was, besepte hij dat grenzen ook gevaarlijk kunnen zijn. De gevaarlijkste zijn de grensstrepen die we zelf trekken, om zeker te zijn.